

HÀ NỘI *phố*, HÀ NỘI *cây*

Cách đây 35 năm, vào tháng ba năm 1975, tôi đã cùng các bạn sinh viên Trường ĐH Tổng hợp Hà Nội khoác balô lên đường nhập ngũ. Lúc ấy, mặt trận miền Nam bắt đầu mở màn một cuộc tổng tấn công rất lớn. Sau ngày chiến thắng rồi, báo đài mới đưa tin và nêu tên Chiến dịch Hồ Chí Minh chứ lúc đó, mọi người chỉ biết là chúng ta đang tiến hành một trận chiến đấu quyết định, vô cùng khốc liệt... Chúng tôi nhập ngũ đầu tháng 3/1975. Ngày 10/3/1975, trận đánh Buôn Ma Thuột thành công như một ngọn cờ vẫy gọi quân và dân xốc tới. Lúc đó, tôi mới là sinh viên năm thứ nhất, cũng vội vã cùng bạn bè “xếp bút nghiên lên đường đánh Mỹ”.

Nhận quân phục ngay tại khu nhà Hiệu bộ của trường tại Thượng Đình, tốp lính trẻ chúng tôi được bổ sung vào Trung đoàn 293, Sư đoàn 373, Bộ Tư lệnh Radar (Quân chủng Phòng không). Đêm đầu tiên đóng quân tại một xóm nhỏ thuộc xã Vĩnh Mộ, huyện Thường Tín (Hà Tây), tôi không sao ngủ được vì nhớ bạn, nhớ trường, nhất là nhớ Hà Nội da diết. Thực ra, quê tôi ở vùng chiêm trũng Ý Yên, Nam Định. Tôi vừa vào đại học và cũng mới chỉ sống ở Thủ đô được chừng nửa năm. Nhưng chỉ ngần ấy thời gian, trong tôi đã có một hình ảnh Hà Nội khá sâu nặng

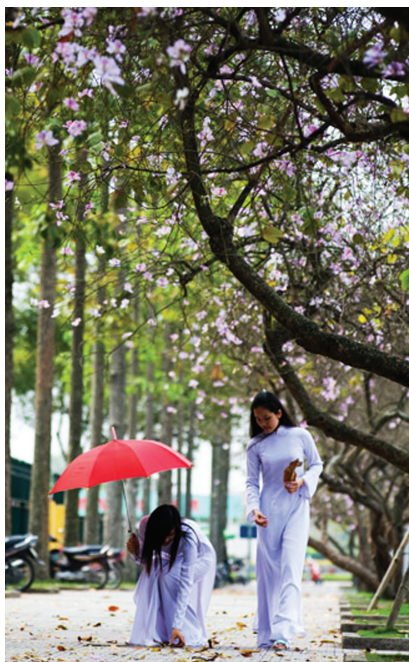

và ấn tượng lắm rồi. Bao nhiêu đêm đi trong doanh trại vào ca gác, tôi không khỏi bồi hồi khi bắt chợt một hình ảnh Hà Nội thoáng hiện trong trí nhớ... Ngày ấy, nhiều hôm sáng tinh mơ, lũ học trò chúng tôi đã nhảy tàu điện theo tuyến Hà Đông - Hà Nội rồi lên Yên Phụ, xuống chợ Mơ, ngao du khắp chốn. Qua bao con phố, bao con hẻm, bao ngôi nhà đủ kiểu dáng có lẽ đã được xây dựng từ lâu lắm, tường vách rêu phong bám đầy. “Nhớ tiếng leng keng tàu sớm khuya. Những đêm hoa sữa thơm nồng. Và nhớ...”.

Với tôi, Hà Nội đẹp ở nhiều góc cạnh,

nhưng tôi nhớ nhất là Hà Nội với biết bao cây cối um tùm, đẹp lung linh như trong cổ tích. Ai đã từng qua Hà Nội, dạo trên các phố cũ thuộc quận Hoàn Kiếm, Hai Bà Trưng, Ba Đình... mới thấy hết nét đẹp lạ lùng của Hà Nội ẩn chìm qua những lùm cây xanh trầm lặng. Có thể nói, Hà Nội đúng là một vườn bách thảo muôn màu vậy. Có nhiều cây quen thuộc, như phượng vĩ, xà cừ, sấu, bàng lằng... Nhưng còn có biết bao cây xanh mà một người chỉ sống ở nông thôn như tôi mới biết tới lần đầu. Chẳng hạn, cây lộc vừng, cây com nguội, cây hoa sữa, cây sao, cây sưa, cây trứng cá... Cả cây chò cao vút mới được đem đến từ đất Tổ Hùng Vương (Phú Thọ) trồng tại Lăng Bác đầu năm 1975. Buổi trước khi lên đường ra trận, tôi đã kịp đi, kịp ngắm rừng cây xanh hoài không biết chán và trong hồn tôi, đã ngập tràn một Hà Nội với bạt ngàn một rừng cây muôn hồng ngàn tía.

Cây xanh đã làm nên một nét đẹp Hà Nội không lẫn vào đâu được. Bởi một thành phố cổ không thể không có bóng dáng cây cổ thụ. Di tích Hà Nội ngàn năm văn vật còn đó với những công trình kiến trúc lâu đời, như nhà cửa, đường sá, đình đài, miếu mạo... Song còn một di tích sống động nữa là những bóng cây cổ thụ bao đời.

Cây là hồn của đất. Cây là chứng tích của quá khứ, hiện tại và tương lai. Cây hồn nhiên tươi xanh qua những thăng trầm của lịch sử. Tôi thích những hàng cây xà cừ cao lừng lững, có mặt trên rất nhiều đường phố. Xà cừ cao to, tán lá rộng, ken dày và xanh tươi bốn mùa. Tôi thích hàng sấu xanh đen xếp hàng đều đặn trên phố Trần Phú mà tôi đã từng biết qua bài thơ *Tiếng chổi tre* của Tố Hữu. Rồi những cây đa ở đền Ngọc Sơn, đền Bà Kiệu, cây đa Nhà Bò (Lò Đúc), cây đa trong sân Tòa báo Nhân Dân (Hàng Trống), hay những cây đa do Bác Hồ cùng các vị lãnh đạo trong nước và thế giới trồng rải rác khắp Thủ đô Hà Nội, chính là những dấu ấn thiêng liêng không thể quên của đất Hà Thành. Và có lẽ, mọi người dân Việt Nam không thể quên khu vườn Phủ Chủ tịch, nơi có Nhà sàn Bác Hồ đã ở khi Người về Thủ đô. Ở đó có vườn cây, ao cá với cảnh sắc thiên nhiên thật thơ mộng. Bao nhiêu cây cối ở đây đều qua tay Bác chăm sóc. Mỗi một năm, theo thời gian, cây lại lớn lên và thêm một tuổi.

Qua dáng cây Hà Nội, ta nhìn ra bề dày lịch sử thời gian với bao nỗi niềm sương khổ, buồn vui, hạnh phúc... Tôi không thể quên được lời của một đồng đội (anh vốn là người Hà Nội chính gốc) trong một lần thổ lộ: "*Ồ! Sắp đi xa rồi, mình ước ao hôm nào mình được tranh thủ về thăm nhà ở cuối đường Lý Thái Tổ. Mình sẽ đứng thật lâu dưới bóng cây trướng cá ngay trước ngõ. Cậu chưa biết cây trướng cá đâu. Phải đợi giữa đêm khuya, phố phường im ắng, ngược nhìn tán lá cây rung rinh dưới ánh đèn, ta mới thấy Hà Nội của ta thân thương, gần gũi biết nhường nào*".

Sau Chiến thắng Mùa xuân 1975, năm 1977 tôi hoàn thành nhiệm vụ trong quân ngũ và trở về Trường ĐH Tổng hợp Hà Nội tiếp tục công việc học tập. Ra trường, tôi lại được phân công công tác tại Hà Nội. Giờ đây, tôi đã là "công dân" của Thủ đô. Hà Nội với tôi đã quen thuộc vô cùng qua từng góc phố. Thân quen thế, nhưng mỗi lần đi dạo một mình trong nắng vàng rực rỡ, ngắm trời

xanh dưới hàng cây Hà Nội, tôi vẫn bồi hồi xao xuyến:

Cuộc sống cứ qua đi như thế là vẫn thế

Tôi đi và nghe nắng trời gieo hạt dưới vòm cây

Phút tĩnh lặng của rất nhiều biến động

Mùa thu bắt đầu từ bóng lá me bay...

>> PGS.TS PHẠM VĂN TÌNH